

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Sectio Prima. Advertenda, & vera sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](#)

N.
610. fint rationes, quibus negatur: eo modo quo in exemplo, quod in materia justitiae passim admittitur, in dubio directo, an res sit Petri, vel Pauli, statur pro possidente; ita ut propter rationem reflecentem supra positionem, quam Petrus habet, & Paulus non habet, decernitur pro Petro, non pro Paulo; licet directe loquendo,

æquè dubium sit, an sit Petri, an Pauli. Idem accidit in casu nostro, in quo accidentibus reflexis principijs, quibus evincitur licitus usus opinionis directe minus probabilis, licet cum sequor, & judicium illud reflexum, quo licitum judico usum opinionis directe minus probabilis, non tantum est probabilius, sed moraliter certum.

DISPUTATIO IX. DIGRESSIO THEOLOGICA.

An nostræ Fidei mysteria sunt non tantum evidenter credibilia, sed etiam evidenter vera?

SUMMARIUM.

Occasio hujus digressionis; & quid libertas exercitij, & specificationis? n. 1.

N. 1.

CCASIONEM huic digressioni dat mihi, tam id quod diximus pro posibilitate peccati infidelitatis, sive positivæ, sive negativæ; tum id quod diximus

M. Mer.

contra M. Mercorum suprà, ubi reponamus Adversiorum reulimus, negantem intellectui habentem evidentiam signorum, seu credibilitatis, negantem, inquam, libertatem exercitij; si enim probaverimus mysteria nostræ fidei non esse evidenter moraliter vera, utique probabimus intellectum esse liberum, tum ut credit, aut non credit nostram fidem, quæ est libertas exercitij, tum ut credit nostram fidem, aut ut credit articulos falsos, quæ est libertas specificationis; quæ utraque libertas exercitij, & specificationis vocari communiter solet contradictionis, & contrarietatis. Hoc autem ipso multò magis vera erit sententia philosophica affirmans, quod intellectus possit afflentiri, aut non afflentiri, aut afflentiri opposito, ex voluntatis imperio, sive sit æquè, sive minus credibile, & probabile.

SECTIO I.

Advertenda, & vera sententia.

§. I.

Advertenda.

SUMMARIUM.

Credibile quid? n. 2.

Motiva credibilitatis possunt multipliciter se

habere ad intellectum, n. 3.

Judicium evidens, & prudens credibilitatis, & credenditatis quid? Ibid.

Falsum, nil credi posse, nisi sit evidenter credibile, n. 4.

Potum duo contradictoria esse evidenter simul credibilita, non credenda, cur? n. 5.

Evidentia obiectiva, alia est absoluta, alia respectiva; quid? n. 6.

Non requiruntur eadem motiva credibilitatis, ut idiota credat, que ut sapiens credit; DD. n. 7.

M. Soto ait, quod certitudo moralis conflat ex diversis simul conjecturis pro arbitrio sapientum, n. 8.

Quod uni est evidens, potest non esse alij: acuta paritas Richardi, n. 9.

Quod uni ad certitudinem satis est, non satis alteri, ibid.

Si idiota habere deberet evidentiam absolutam credibilitatis, raro teneretur credere, ibid.

Ut quis teneatur obedire, satis est certitudo moralis, n. 10.

Certitudo moralis saepe ex unius testimonio conflat, ibid.

Valde differunt, est evidenter credibilis revelatio, & mysteria; est evidens revelatio, & mysteria, n. 11.

Certum est nostram fidem esse evidentiâ absolute prudenter credibilem, n. 12.

Motiva credibilitatis, & DD. n. 13.

Quid evidentiâ scientificâ strictâ? n. 14.

Obiectio, n. 15.

Premisse unde ego infero hanc consequiam, mysteria sunt prudenter credibilia, ibid.

Principium Ethica Christiana, n. 16.

Mysteria

Mysteria sunt evidenter credenda, cur? num.
17. & 18.

Principium in quo fundatur obligatio operandi
bonitatis; ibid.

Satis est certitudo moralis legis, ut teneat obedi-
re, n. 19.

Quid evidencia metaphysica, physica, moralis
juxta alios? n. 20.

Rejicio, n. 21.

Evidentia in genere est adeo clara objecti appa-
rentia, ut numquam falli possit, excludens
imprudentem etiam formidinem, n. 22.

Evidentia metaphysica, & moralis juxta me-
quid? ibid.

Evidentia moralis differt a certitudine moralis,
quod illa excludit etiam solum formidinem,
hac non nisi prudentem, n. 23.

Diversa est certitudo moralis juxta diversitatem
materie, n. 24.

Discrimen inter certitudinem moralem, & evi-
dentiā moralē, n. 25.

Aliud est evidencia credibilitatis, aliud verita-
tis, n. 26.

Exemplum Concilij Africani, n. 27.

Tridenitum ait, fidei non posse subesse falsum,
ibid.

Probabile, & moraliter certum differentur, &
quid utrumque? n. 28.

A morali evidentiā tenet illatio ad moralem
certitudinem, non econtra; similiter ab evi-
dentiā veritatis ad evidentiā credibilitatis,
non econtra, n. 29.

A non evidentiā veri, & non evidentiā falsi, non
valeat ad probabilitatem, quia inter evidenter
verum, & evidenter falsum mediat moraliter
certum, ibid.

Cur omnes sectae comparatae cum nostra fide
sint evidenter prudenter incredibili? n. 30.

Argumenta, qua pro nostra fidei credibilitate
sunt, opposito modo sicut contra alias sectas,
n. 31.

Quatuor nota vere Ecclesia, n. 32.

Status questionis est de evidentiā credibilitatis
absoluta & explicata, n. 33.

Per Religionem Catholicam venit hic comple-
xum omnium, sive juris naturalis, sive su-
pernaturalis, que Religio Romana docet, n.

Licit per me ex evidentiā dicti Divini infera-
tur evidentiā rei dicta, hic tamen utrumque
perinde est, n. 35.

Tenenda semper differentia inter evidentiā
moralem, & certitudinem moralem, n. 36.

n. 2. **P**rimum est explicare hos terminos, cre-
dibile, prudenter credibile, evidenter
prudenter credibile, credendum, evidenter
credendum. Credibile est, quod credi po-

test, sicut amabile, & cognoscibile est, quod
amari, & cognosci potest: sicut autem ama-
bile sumi potest tum efficienter, seu pro
causa, qua potest amare, tum objectivè,
seu pro bonitate movente ad amorem; ita
credible sumi potest tum efficienter pro cau-
sa producentem judicium credibilitatis, quae
est intellectus, species impressa, & similia;
tum objectivè, seu pro motivo tals judicij
credibilitatis. Vide P. Suar. d. 2. de Fide sect. N. 3.

2. n. 8. Possunt autem motiva credibilitatis
multipliciter se habere ad intellectum: 1.
ita ut fint apta movere illum ad judicium
credibilitatis prudenter elicendam, seu ad
actum judicij, quo judico honestum crede-
re hoc; & tunc objectum dicitur prudenter
credibile: 2. ita ut moveant ad judicium
evidens credibilitatis, seu ad actum eviden-
tem, quo judicem honestum esse credere hoc
objectum, & tunc objectum dicitur eviden-
ter prudenter credibile: 3. ita ut fint apta
movere non tantum ad judicium evidens
prudentis credibilitatis, seu ad actum evi-
denter, quo judicem honestum esse cre-
dere, sed etiam ad evidens judicium creden-
ditatis, seu ad actum evidenter, quo judi-
cem me obligari hic, & nunc credere tale
objectum, & tunc objectum dicitur eviden-
ter credendum. Ut enim notat Caram. lib. Caram.

1. Theol. Mor. Fund. an. 168. pag. mihi 75.

et si Veteres non distinxerint inter credibili-
tatem, & credenditatem, immo per credi-
bilitatem intellexerint etiam credenditatem,

sunt tamen duo diversa, unum enim dicit
posse, aliud debere credi. Hinc patet falsum
esse, quod docuit M. Mercor. citatus a me M. Mer.

sect. 5. §. 1. & impugnat, qui docuit nil
credi posse, nisi sit evidenter credibile; fal-
sum, inquam, est, quia aliud est credibile,
aliud evidenter credibile, sicut aliud est ama-

ibile, aut verum, aliud est evidenter verum,
aut amabile. Rursus falsum est non posse am-
bo contradictoria esse prudenter credibilia;

possunt enim, esto implicit ut ambo sint
credenda; immo possunt ambo esse eviden-
ter prudenter credibilia, nisi evidenter unius

tanta sit, ut reddat prudenter incredibile op-
positum, ut accidit quoties præter eviden-
tiā credibilitatis datur evidentiā credendi-
tatis, tunc enim oppositum non est prudenter
credibile; alias posset prudenter credi a
me oppositum illius, quod teneor credere.

De cætero posse utrumque oppositum esse
simil evidenter prudenter credibile, est adeo
certum, ac certum sit, possibile esse Petrum
currere, possibile esse Petrum non currere; &
ac certum sit duo objecta honesta inter se
diversa posse simul esse amabilia.

Secun-

N. 6. Secundum est evidentiā objectivam
motivorum aliam dici absolutam, seu specu-
lativam, aliam respectivam, seu practicam,
aut subjectivam. Evidentiā absoluta credi-
bilitatis, & credenditatis dicitur illa, qua
habet talia motiva, quae si recte penetrantur,
satis sunt respectu cuiuscumque intellectus,
ut moveant ad judicium evidens prudentis
credibilitatis, & credenditatis; ita ut quilibet
evidenter judicare possit tale objectum
esse credibile, & credendum. Evidentiā re-
spectiva credibilitatis, & credenditatis est,
quae nititur talibus motivis, quae quidem non
sunt apta ad generandum in qualibet judi-
cium evidens credibilitatis, & credenditatis;
attamen respectu hominis idiotæ satis
sunt ut moveant ad dictum evidens judi-
cium credibilitatis, & credenditatis. Si datur
evidentiā absoluta, res dicitur evidenter
absolutè credibilis, & credenda à quolibet.
Si datur evidentiā tantum respectiva, res di-
citur evidenter respectivè credibilis, & cre-
denda ab eo, respectu cuius ea motiva pa-
riunt evidentiā credibilitatis, & credenditatis.

N. 7. Porro non requiri eadem fundamenta
credibilitatis ut credit idiota, quanta, & qua-
lia ut credit vir doctus, est certum apud
P. Suar. T.T. ut in terminis tradunt P. Suar. dis. 4. de
P. Ripal. Fide scđt. 5. n. 7. P. Ripald. P. Gasp. Hurt.
P. G. d. 3. disf. 3. §. fatemur, P. Card. tom. 4. d. 14.
P. Card. cap. 1. 2. & 3. P. Moya tom. 2. tr. 6. d. 5. qu.
P. Moy. 2. §. 4. n. 17. in dictis enim evidentiā credi-
bilitatis est ex vi argumentorum; in idiotis
autem ex levioribus motivis; ut enim idiota
formet judicium evidenter prudentis credi-
bilitatis, satis sepe illi erit testimonium Patris,
vel Parochi, vel Concionoris. Quare non
est audiendus Filgueira, qui in *Lucernā* ex-
ponens vigesimam tertiam damnatam ab In-
noc. XI. contra bonam Thelogiam, ait sub-
jacere damnationi opinionem, quæ afferit in
pueris non requiri evidentiā credibilitatis;
si enim loquatur de absolutâ, hæc non
requiritur, imo hæc non datur, nisi in pau-
cis, pauci enim sunt, qui pleraque, aut omnia
credibilitatis motiva pro existentia revela-
tionis considerarunt, ut dixi in Tract. de
Fide: ergo opinio afferens non requiri evi-
dentiā absolutam credibilitatis, non erit
subjecta damnationi. Vel loquitur de respec-
tivâ, & hanc Doctores citati non negant,
immo aperè afferunt requiri; & ideo Dom.
Soto in 4. disf. 27. qu. 1. art. 3. pag. mibi 108.
dixit certitudinem moralē colligendam ex
diversis simul conjecturis pro arbitrio fapi-
entum; ergo non ex ijsdem in omnibus. Hoc
ipsum patet in evidentiā; quod enim uni non

est evidens, est evidens alteri; nam, ut acu-
tè Richard. lib. 1. de Trinitate scripsit, sunt
humani intellectus, sicut & corpori vultus,
inter se differentes, ita ut quod unus non at-
tingit, attingit alter, & ideo pasim videmus
alios tradere demonstrationes, quas alij
non vident, etiam in rebus abstractis; ita
Scotus putat se demonstrare mysterium
Trinitatis, immo ejus discipulus Michael de
Medina, vir utique doctissimus, lib. 1. de
recta in Deum Fide, Scoti rationes affirmat
esse analyticas demonstrationes. Hæc Ri-
chard. Ut ergo hoc contingit in evidentiā,
ita multò magis in certitudine; atque adeo
quod uni sufficit ad certitudinem, non suf-
ficit alteri, & econtra. Addo etiam Herinx Herin.
tom. 3. d. 3. de Fide n. 61. dicentem, quod
in simplicibus satis est ad evidentiā credi-
bilitatis corporis capacitat proportionatam,
quod articulus proponatur à Parochi, cui
ipsi omnino fidunt: & si contingat proponi
simul articulum falsum, verus creditur fide
supernaturali, falsus fide naturali. De reli-
quo, si ut idiotæ credere teneantur, phe-
habere deberent evidentiā absolutam cre-
dibilitatis, vix umquam credere teneantur,
ut benè Herinx; immo neque hoc necessari-
um est in doctis, ut omnia credibilitatis
motiva sciant. Addo certum esse, quod ut
quis teneatur parere alicui precepto, immo
ut quis prudentissime operetur, latus est cer-
tudo moralis, qua sapientissime ab uno solo
homine habetur; ita ut adorem Hoffiani ex-
positam, latus est prudens de consecratione
judicium, quod fundatur in probitate con-
secrantis; ut venerer patrem, latus est testi-
monium matris afferentis hunc esse meum
patrem; ut absolvam, latus est ut poenitens
ex corde dicat se dolere; ut ministrum non
jejunio Eucharistiam, satis est si unus do-
ctus Medicus dicat, infirmum morbo lethali
correptum. Ex quibus, & alijs exemplis
evidenter constat, quod sicut certudo mor-
alis sepe ex unius tantum testimonio habe-
tur, & quilibet illi nitens prudenter operat-
ur, immo operari sepe tenetur, ita etiam
Parochi testimonium sepe facit certitudi-
num moralē respectu rustici, nec aliud moti-
vum habere debet, ut credit.

Tertium est duo esse inter se prorsus di-
vergia: Est evidenter credibilis revelatio di-
Dei, & mysteria, & utriusque existentia:
Est evidens revelatio, & mysteria, & utri-
usque existentia. Nè ergo fiat confusio, fac-
ut evidentiā cadat immediate supra credi-
bilitatem revelationis, & mysteriorum, non
autem supra revelationem, & mysteria: in
quo lapsus est P. Eliz. Porro mysteria, & P. Eliz.
revela-

revelationem Dei esse evidenter credibilia, & credenda, evidentia absoluta, (nam de respectiva loquemur, dum explicabimus damnatas ab Innoc. inter quas una est, quod ad credendum satis sit probabilis tantum notitia de revelationis credibilitate) id est, tali evidentia, ut intellectus quicunque evidenter judicare possit honestum, & obligatorum esse credere illa: est veritas Theologica indubitate; ita P. Suar. d. 4. de Fide scit. 2. n. 4. & scit. 3. & omnes alij cum S. Thomâ 2. 2. qu. 1. art. 4. ad 1. dicente, *Non credent, nisi viderent hoc esse credibile*: ergo est evidens ea esse credibilia. Rursum quod sint prudenter credibilia constat; quia illud est prudenter credibile, quod tot, & tantis futilatur motivis, ut sine apta quemlibet prudentissimum movere ad credendum; ita se habent revelatio, & mysteria ergo sunt prudenter credibilia. Maior est definitio rei prudenter credibilis. Minor patet motivorum inductione, que sunt, antiquitas, veritas, sanctitas, efficacia nostrae fidei, eminentia, & multitudine testium, copia miraculorum, & similia, quibus nostra fides illustratur, que diserto calamo exponunt Doctores Scholastici, & Dogmatici, inter quos P. Valent. C. Bellarm. lib. 4. P. Suar. d. 4. P. G. Hurt. P. G. d. 3. diff. 4. P. Hurt. de Mend. d. 21. §. 112. Hurad. Gonet. P. Maur. P. Arfdekin, Caram. lib. P. Med. 1. Theol. Mor. Fund. Fundamento 3. a pag. M. Grot. 73. & lib. 2. Fundam. 46. a n. 2337. Thom. A. Bzovius, S. Thom. 1. contra Gent. cap. 6. & alij. Similiter quod nostra mysteria non Caram, tantum sim prudenter credibilia, sed etiam Bzovius S. Thom. evidens sit ea esse talia, patet. Illud est evidens evidentia scientifica stricta, (que non est, nisi cognitio certa, & evidens rei per causam) quod per praemissas evidenter continent causam ipsius conclusionis probatur: sed h. c propoositio, *Mysteria nostra sunt prudenter credibilia*, est talis; ergo est evidens evidentia stricta. Minor patet; quia praemissa, quibus ex veritas probatur, sunt ista: Ea veritas est prudenter credibilis, quia invincibiliter appetere habere pro se talia motiva, ut quemlibet virum prudentem ad sui fidem movere possint: sed huc veritas, *Mysteria nostra sunt prudenter credibilia*, appetere habere dicta motiva. Ecce maior est evidens, est enim definitio rei prudenter credibilis ab omnibus admista. Minor etiam est evidens, nam hoc ipsum appetit: ergo etiam consequentia est evidens.

Dices non esse evidens dari miracula, martyria, sanctitatem supernaturalem: ergo non est evidens mysteria esse credibilia. Sed contra quia confunditur judicium reflexum

cum directo. Fateor non esse evidens, sed esse tantum moraliter certum, ea motiva dari: at ego non deduco eam consequentiam, Ergo mysteria sunt prudenter credibilia, ex hac minori, dantur ea motiva, sed ex hac, apparet dari, quae est evidens. Dico enim quod licet ea non darentur, & ego invincibiliter judicarem ea dari, adhuc fides est evidenter credibilis, supposita enim ea cognitione forma syllogismum evidenter s: quo modo hoc judicium, *Hoc Hostia est adoranda*, est evidens, licet præsupponere posfit cognitionem falsam, non ut præmissam, sed ut conditionem; ita enim arguo: Hostia, quae invincibiliter appetit consecrata, ita ut de ejus consecratione prudenter dubitare non possum, est adoranda; hec ita appetit; ergo est adoranda. Maior est evidens principium N. Ethica Christiana, adorandum, obediendum, quoties appetit indubitanter existentia confectionis, & precepti, de qua non possum nisi stulte formidare. Ita in casu nostro: illud est credibile, quod appetit habere talia motiva, de quorum existentia non possum nisi stulte dubitare: fides appetit habere talia motiva; ergo est incredibilis. Utraque præmissa est evidens; ergo etiam consequentia. Cave ergo, ne confundas judicium de existentia motivorum, quod est tantum moraliter certum, non autem est evidens, immo posset etiam esse falsum, & quod supponitur ut conditio, non ut præmissa, cum præmissis, ex quibus illa conclusio, ergo fides est credibilis, deducitur evidenter. Quando ergo dicitur fidem esse evidenter credibile, est cognitio reflexa, & est idem ac dicere: Mihi, supposita morali certitudine de existentia motivorum, est evidens cam esse credibilem.

Demum quod existentia revelationis, & N. mysteriorum sit non tantum evidenter prudenter credibilis, sed etiam quod sit evidens ea esse credenda, ut omnes docent, patet; quia licet non sit idem credibile, & credendum, ut benè P. Suar. d. 4. de Fide scit. 2. n. P. Suar. 7. & Caram. l. c. lib. 1. pag. mishi 75. nam dif- Caram. ferunt; attamen eo ipso quod nostrae fidei mysteria sunt evidenter credibilia, sunt etiam evidenter credenda, ut scitè S. Thom. 2. 2. qu. 2. licet enim præceptum fidei sit super naturale, attamen supposita credibilitate objecti fidei, ratio naturalis evidenter ostendit objectum illud esse credendum. Quod ergo ea mysteria sint credenda, probatur; quia quilibet tenetur credere suo Superiori loquenti, quoties est evidenter prudenter credibile cum loqui, & non nisi stulte negari potest cum loqui: sed Deum loqui est eviden-

D I S P V T . IX.

392

evidenter prudenter credibile , suppositis motivis credibilitatis , nec nisi per summam imprudentiam negari potest cum loqui : ergo quilibet , cogitans motivis per quae fit evidenter prudenter credibile Deum loqui , tenetur credere Deum loqui , & mysteria , quae Deus loquitur.

N.
18.

C. de
Lugo

N.
19.

Triden.

Neuss.
Alex.
VII.

N.
20.

Quod autem evidens sit mysteria nostra fidei esse credenda , patet ; qua haec maior , Quilibet tenetur credere Superiori loquenti , quoties est evidenter prudenter credibile cum loqui , est evidens est enim principium Ethicae ab omnibus admisum , ut probat C. de Lugo d. 5. de Fide n. 58. & in co fundatur obligatio honeste operandi . Ut enim quis obligetur ex. gr. patere Superiori , eum revereri , honorare parentes , subvenire pauperi , reddere alienum , non est necessaria evidencia de existentia legis , de legitimitate Superioris , de paternitate , paupertate &c. sed satis est evidencia de prudenter credibiliitate existentiae legis , legitimitate Superioris &c. ita ut non nisi imprudenter dubitare , vel negare possum , existere legem , legitimam esse Superiorum &c. ergo ut quis prudenter operetur , & obligetur ad ita operandum , non est necessaria evidencia legis , pracepti &c. sed satis est , quod sit evidenter prudenter credibilis existentia legis , ita ut de ea existentia non nisi imprudenter dubitare possum . Si ergo tememur legi obediere , quoties est evidenter credibile eam dari ; multo magis tememur credere Deo existentiam revelationis , & mysteria revelata , quoties est evidenter credibile Deum revelata , & dari revelationem ; licet non sit evidens Dei revelationis , & existentia revelationis , quia non adegit fundamentum prudens dubitandi de existentia revelationis , & rei revelatae . Minor etiam est evidens ; est enim evidens , Deum loqui , est evidenter prudenter credibile , nec nisi stulte negari posse Deum loqui . Quod autem dixi , quod ut lex obliget , satis sit certitudo moralis , certum propositum est jam de lege tradita , & ferè omnium usu admissa , quam de lege scripta ; ut constat ex

Neuss. d. 1.n.30. & ideo sancte ab Alex. VII.

damnata fuit , non esse evidens , intellige moraliter , quid confundendo non edendi ova , & laetitia in Quadragesima obliget , et si enim evidens non sit , est moraliter certum ex traditione & usu pro Regionum diversitate .

Quartum est , evidentiam dividit in metaphysicam , physicam , & moralem ; in quam divisionem sicut omnes veniunt , ita pauci

in definitionem ejusdem , ut videre est apud P. Val. tom. 4. & P. Petr. Hurt. d. 11. de Fide , C. de Lugo d. 1. de Fide n. 311. & P. Val. 316. & d. 2. n. 10. Sunt plerique , qui dicunt C. de metaphysicam esse , quae nec supernaturaliter Lugo falli potest , ex. gr. quodlibet vel est , vel non est physican , quae naturaliter falli non potest , potest tamen supernaturaliter , ex. gr. ignis applicatus comburit , moralem , quae licet sine miraculo falli possit , vix tamen aliquando fallit , ex. gr. tali centes jacti similem numerum non semper reddit . Ita C. de Lugo d. 2. n. 40. & Caram. lib. 4. Theolog. Caram. Mor. Fund. in Dialecti de Non-Certitudine a. n. 340. pag. mibi 131. Sed haec explicatio merito rejicitur qu. 22. de Fide a P. Mauro celebri Aristotelis Commentatore , quia plura physicae , aut moraliter tantum evidencia nec supernaturaliter falli possunt , ita cognitio de mea existentia , quae cognitio est tantum physicæ evidens ; & cognitio de existentia Romæ , authoritatot tot testium fide dignorum innixa , que dici solet (benè ne , an male , non disputo) moraliter evidens , nec supernaturaliter falli possunt : ergo malæ est explicatio . Quare alij cum utroque meo , Romanâ in Universitate , incomparabili Magistro P. Nicol. Martinez in tr. de Fide , & P. Mauro l. c. longè melius expl. cant evidentiæ . Dicunt evidentiæ in genere esse tam claram objecti apparentiam , cui numquā potest subesse falli ; & ratione cujus claritatis excluditur non tantum prudens , sed etiam imprudens formidus ; nam prudens excludit etiam à certitudine moralis , quā tamen non excluditur imprudens . Ratio est ; quia si evidentiæ posset subesse falso , jam non esset evidentiæ ; neque enim objectum appareret claræ , sed obscuræ , ut patet in omni cognitione falsa . Deinde dicunt evidentiæ metaphysicam esse , quæ fundatur in principijs metaphysicis , nempe in connexione effientia cum suis passionibus , & passionum inter se , & econtra physican , quæ in principijs physicis , nempe in experientia , vel connexione causæ cum effectu , & econtra ; moralem , quæ in principijs Philosophiaæ moralis , quibus genus humana in operationibus suis regitur . Nos N. ergo in præsentis per evidentiæ intelligimus talam apparentiam , quæ ratione sua claritatis excludit omnem formidinem non solum prudentem , sed etiam stultam de opposito ; ad differentiam certitudinis moralis , quæ licet excludat omnem formidinem prudentem , non tamen omnem stultam de opposito .

Quintum est , certum mihi esse aliud esse certitu-

certitudinem moralem, seu prudentialem, quæ juxta materię diversitatem diversa est, ut benè C. de Lugo d. 1.n. 316. minus enim requiritur fundamentum, ut sim moraliter certus de re facilis, quam de difficulte; aliud esse evidentiā moralē: evidentiā enim moralis supradicte certitudinem moralē addit veluti visionem connexionis motivi cum objecto; ratione autem talis visionis, seu claritatis, intellectus ne quidem stulte dubitare potest de opposito; quidquid dicat Caram. n. 341. qui vult certitudinem moralē excludere omnem formidinem oppositi, cōfundens illam, cum evidentiā moralē. Idem conflat experientia: quilibet enim nostrum est moraliter certus se esse baptizatum, se a tali patre genitum, talem Hostiam esse consecratam; & hoc propter testimonium baptizantis, consecrantis, & matris; nec tamen habet moralē evidentiā eorum, quia de illis objectis potest imprudenter formidare: ergo aliud est evidentiā moralis, aliud certitudo moralis.

N. 26. Sextum est, aliud esse evidentiā credibilitatis, aliud evidentiā veritatis. Patet hoc ratione, & experientia: nam evidentiā credibilitatis sumitur ab evidentiā motivorum, per quae res dicuntur credibilis; evidentiā veritatis non tantum sumitur ab evidentiā motivorum, sed etiam ab evidentiā connexionē eorum cum veritate rei, quæ dicitur credibilis: sed sāpē accedit, ut habeam evidentiā motivorum, per quae res dicuntur credibilis, & non habeam evidentiā connexionē motivorum cum veritate rei credibilis: ergo aliud est evidentiā credibilitatis, aliud evidentiā veritatis. Minor probatur: Fac enim, ut plurimi deponant, quod Petrus occiderit Paulum, quem reverā non occidit: ecce est evidenter credibile, quod Petrus occiderit Paulum, non tamen est evidenter verum, immō est falso, quod eum occiderit: ergo evidentiā credibilitatis, & evidentiā veritatis sunt inter se valde diversa. Adeo aliud exūm exemplum, quo evidenter ostenditur aliud esse evidentiā credibilitatis, aliud veritatis: nam Concilium Nationale Africanum, cui praeuit D. S. Cyprianus, existimavit Deum revelas, quod Hæreticorum filii essent denuo baptizandi: ecce talis revelatio ob authoritatem integrī Nationalis Concilij erat evidenter credibilis, & tamen erat falsa, & supposititia: ergo aliud est evidētia credibilitatis, aliud evidentiā veritatis, cū falsum posset esse evidenter credibile, non tamen esse potest evidenter verum. Idem frequenter videtur in idiotis, qui non dubitant esse eviden-

Tom. I.

ter credibile, quod Parochus illis proponit, & tamen sāpē vel ex invincibili ignorantia, vel ex malitia potest proponere falso; quo casu illud, quod est evidenter credibile, non est evidenter verum, immō est certo falso. Nota autem quod alius rustici nixus revelationi falso apparenti, non est reverā fides Divina, quia, ut ait Trident. s̄p. 6. cap. Trid. 9. *Fidei Divina non potest subesse falso;* sed est tantum fides Divina putative, seu quoad moralitatem, reverā autem est fides humana falsa.

Septimum est, aliud est probabile, aliud N. est moraliter certum. Patet; quia licet moraliter certum, ut opponitur evidentiā, dici possit probabile, impropria tamen est locutio; probabile enim, stricte loquendo, non tollit, ut toties dixi, à parte opposita prudentem probabilitatem, sed relinquit totam, quam habet: econtra moraliter certum tollit a parte opposita omnem prudentem probabilitatem: ergo aliud est probabile, aliud moraliter certum.

N. 29. Ex his patet 1. quod licet valeat consequentia, est moraliter evidens, ergo moraliter certum; non tamen econtra, est moraliter certum, ergo moraliter evidens; quia evidentiā moralis includit certitudinem moralē, hæc autem non semper includit illam. Patet 2. quod licet valeat hæc utraque consequentia, est evidenter verum, ergo est evidenter credibile; est evidenter credibile, ergo non est evidenter falso; non tamen hæc, est evidenter credibile, ergo est evidenter verum; quia latius patet evidentiā credibilitatis, quam evidentiā veritatis. Patet 3. non valere hanc consequentiam, hoc nec est evidenter verum, nec evidenter falso, ergo est tantum probabile; quia inter evidenter verum, & evidenter falso mediat non tantum probabile, sed etiam moraliter certum. Patet 4. aliud esse probabile, aliud moraliter certum, aliud moraliter evidens: probabile non excludit à parte opposita omnem prudentem probabilitatem; & ideo in Tract. de Fide docui ad fidem nostram non satis esse probabilem tantum revelationis notitiam: moraliter certum excludit prudentem, non tamen imprudentem partis oppositas probabilitatem: moraliter evidens excludit etiam imprudentem.

N. 30. Octavum est, certum mihi esse, quod omnes alii sectę comparatae cum nostrā Religione apparent evidenter prudenter incredibiles; hoc autem, ut recte P. Ovid. p. Ovie. contr. 4. de Fide n. 3. non quia præcisē nostra Religio est evidenter credibilis, alia sectę sunt evidenter incredibiles; hoc enim

L. argumen-

N.
31. argumentum est nullum; ut enim utrumque contradicitorum potest esse evidenter probabile, ita & utrumque evidenter credibile: ergo ex eo quod unum fit evidenter credibile, non potest inferri, quod contradicitorum oppositum fit evidenter incredibile. Ratio ergo cur consideranti motiva credibilitatis nostra fidei sint aliae sc̄ētē evidenter incredibilis, est; quia argumenta, quae sunt pro credibilitate nostra ndici, op̄posito modo sunt contra alias sc̄ētas; hæc enim continent plura evidenter falsa, & turpia; nam Athici Deum negant; Pagani, si sunt Gentiles, Deum multiplcant; si Turcæ, obfca na docent; Hæretici in Deum blasphemari, Dei prouidentiam, aliaque attributa negant, dum animos in via laxant, nullumque recentient vera virtus cultorem, & nulla vera miracula; adeo ut omnes aliae sc̄ētē carcent quantum illis notis, que in Symbolo Nicæano vere Ecclesiæ tribuntur, quod fit Una, Sancta, Catholica, Apostolica: ergo omnes aliae sc̄ētē tam absolute, quam comparativè ad nostram fidem sunt evidenter incredibilis, & non nisi imprudenter credi possunt.

N.
32. His animadverbis, status quæstionis non est de evidentiâ credibilitatis practica, qualem damus idiotis, sed de abloquâ, seu speculativâ conflatâ ex cōsideratione omnium, aut ferè omnium motivorum credibilitatis, quibus Catholica Religio insignitur. An Religio Catholica sit non tantum evidenter credibilis, & credenda, ut dixi cum omnibus, sed etiam an ita sit evidenter vera, ut intellectus de op̄posito ne quidem imprudenter dubitare possit? Nota autem nomine Religionis Catholicae me non intelligere religionem veram, nam evidens est religionem veram esse veram, sed intelligo comp̄lexum eorum omnium, tam quæ sunt iuri naturali, quam quæ supernaturalis, quæ Religio Romana docet, an sint evidenter vera, atque adeo, an Religio nostra, quam Catholicam dicimus, sit evidenter vera. Similiter nota me in praesenti non distingue inter evidentiā dicti, & evidentiā rei dictæ; quod enim ex evidentiâ dicti Divini inferatur evidentiā rei dictæ, nisi fiat quaestio de voce, defendimus ut certum in materia de Fides atque adeo in praesenti perinde mihi est, dicere Religionem Catholicam, & mysteria à Deo dicta non esse evidenter vera, ac dicere, non esse evidens Deum ea dixisse, seu revelatię. Demum nota, nō fiat confusio, ut fit ab Adversarijs, inter evidentiā moralē, & certitudinē moralē, (quarum inter se differentiam dedi Not. 5.) nam certitudinem moralē de revelationis, & rerum revelata-

N.
33. N.
34. N.
35. N.
36.

rum veritate non negamus, immò affirmamus esse moraliter certū, quod detur revelatio, & mysteria revelata, & esse moraliter certū cīsc vera; negamus tamen dari evidentiā moralē de veritate revelationis, & mysteriorum, excludivam non tantum formidinis prudentis, quam etiam excludit certitudo moralis, & haec satis juxta nos est, ut illam excludat, sed etiam excludit formidinis imprudentis, & stultæ.

§. II.

Vera sententia.

SUMMARIUM.

DD. tuentes nostram fidem esse evidenter veram, n. 37.
Non est evidens evidentiā morali excludente omnem etiam sc̄ētam formidinem, vera est nostra fidei mysteria, & revelationem: DD. n. 38.
Quia non esset necessaria pia affectio, nec fides esset libera, nec egeret imperio, n. 39.
Est certum ex S. Aug. quod fides egerat coimperio, ibid.
Cur pia affectio ad actum fidei requiratur? à n. 40.
DD. ibid.
Videtur certum post 19. damnatum ab Innoc. n. 41.
Alia rationes, ibid.
Nullus aëlus evidens est à voluntate liberă, n. 43.
Pia affectio supplet effectum evidentiæ, ibid.
Licet, ut tenear obediens, vel credere, debet præceptum, & mysterium esse evidenter credibile, non tamen debet esse evidenter verum, sed satis certitudo moralis de existentiâ precepit, & mysterij, n. 44.

Nec sc̄ētē dubitare possum de credibilitate, & credentia possum sc̄ētē de veritate, num. 45.
Objecit, & solutio, n. 46.
Sciens, & credens ex S. Thom. diverso modilibet sc̄ētē est tantum liber considerare motivâ, ijs tamen consideratis necessitatur ad assensum; & credens adhuc consideratis motivis non necessitatur ad actum fidei, n. 47.
Intelletius a sc̄ētē evidentiā, etiam absente discutit, necessitatur ad assensum, n. 48.
Certitudo moralis confunditur à P. Eliz. cum evidentiā morali, n. 49.
Licet comparando motivâ revelationis cum motivis Rome, illa sint maiora, quam hac, non tamen si qualibet motiva cum suo objecto comparentur: Explico, n. 51.
Oritur a voluntate, quod Fidelis sit paratus negare

gare potius Roman , quam fidem , n. 52.

Plus convincit intellectus ab uno motivo clarè proposito , quam a centum obscurè propositis , ibid.

An Roma existentia sit moraliter evidens ? à n. 50. ad 53.

Hac ipso , quod fides à male viventibus negetur , sit , non esse evidenter , sed eger pia affectio , n. 54.

Est moraliter certa existentia revelationis ; cur ? n. 55.

N. Pater Gran. nr. 2. de Fide d. 4. n. 2. docet Religionem nostram esse evidenter moraliter veram , quia longè firmiora habet credibilitatis motiva , quam habeat existentia Roma respectu eorum , qui eam non vi-

derunt. Idem sentire videtur P. Gasp. Hurt. d. 3. de Fide diffic. 4. §. addimus , utens eodem exemplo , licet videatur non loqui de

evidentiā excludente omnes dubium , hoc enim componi posse cum fide afferit d. 3. dif-

ficil. 3. §. Et ad rationem ; quare citandus est potius pro tentia opposita , præcipue cùm diffic. 8. §. 2. afferat , quod plures negant ne

quidem in Prophetis evidentiā , sed tam- tūn certitudinem moralē revelationis. Ve-

runtiam sententiam afferentem nostra myteria esse evidenter vera , prolixo calamo

lectus est P. Eliz. (quem laudat P. Thyr-

sus dīf. 3. n. 23. dicens , late , & nervosè

hoc probare) in suo libro de Formā inveni-

ende verā Religionis , præcipue qn. 19. &

20. Sed hęc sententia dictis Doctoribus an-

nōsior est , nam quidam Franciscus de Mar-

chia impugnatus a Gregor. qn. 1. Pro. art.

Och. 4. O chamo qn. 3. P. Suar. d. 6. de Fide fēt.

P. Suar. 6. n. 2. P. Ovid. contr. 5. de Fide n. 47. il-

l. o. le , inquam , Franciscus voluit non tantū

solan revelationem , sed etiam myteria si- de esse evidētia ; quod licet P. Gran. & P.

Eliz. negent , volunt enim res à Deo dictas non esse evidentes , sed solan revelationem ;

atram inconsequenter , ut dixi ad finem §. ante. quia ex evidentiā dicti Divini infertur

evidentiā rei dicta à Deo .

Prima conclusio: Non est evidens eviden-

tia morali stricte excludente omnem etiam

stultam formidinem de opposito , vera esse

nostrae fidei myteria , & revelationem. Ita

omnes Doctores cum P. Suar. d. 3. de Fide

fēt. 8. num. 5. dicente , sententiam negan-

certitudinem moralē ; M. Joan. à S. Thom. M. Joan.

d. 2. art. 3. Pontius in Curia Theologico d. à S. Th.

8. n. 21. Małtrius d. 6. n. 292. P. Gasp. Hurt. Pont.

d. 3. diffc. 3. §. Et ad rationem , & d. 6. diffc. Małtr.

6. Emin. Aguir. tom. 1. in S. Ansel. d. 9. a n. P. Gasp.

Hurtad. 58. M. Hozes pag. 165. n. 4 & 5. Filgueira C. Aquil.

in Lucernā ad 19. damnatam , P. Pet. Hurt. Hozes.

P. Ripald. P. Ovid. P. Bernal. Herinx tom. P. Hurt.

3. d. 3. de Fide qn. 6. ait evidentiam credibi-

litatis non generare evidentiam rei creditæ , P. Ripa.

aut revelationis , quia ea motiva non habent P. Bern.

evidētem , & necessariam connexionem cum Hozes.

revelatione , & re creditæ .

Probatur : Si esset moraliter evidens evi-

dentiā strictā excludente omnem etiam stul-

tam formidinem de opposito , myteria no-

strae fidei esse vera , non esset necessaria ulla

pia affectio ad credendum : si autem hac pia

affectio non esset necessaria , non esset nobis lib. rum , & meritorum credere myteria noſtrę fidei ; nec ullus ea evidentiā munitus

potest ea myteria negare : siquidem vero

evidentiā intellectus necessario assentitur ;

evidentiā enim strictā est talis apparentia obiecti , ita convineat intellectum , ut fine

ullo voluntatis imperio intellectus feratur

in assentientia : eo modo , quo , si hęc proposi-

to , Caesar fuit Roma , est moraliter evidens ,

(dico , si eit , nam an sit , nec ne , non dispu-

to) à nullo quantumvis malè affecto negari

potest , nec intellectus aliquo egat voluntatis

imperio , ut ei assentiantur , nec potest ne

quidem stulte de ea dubitare ; sed eit certum

nos posse de myterijs fidei stulte dubitare ;

& intellectum egere pia affectione , & vo-

luntatis imperio , per quod captivetur ; &

nobis liberum , & meritorum esse , positis N.

motivis credibilitatis , ea credere , aut non

credere , & ideo tr. 26. in Joan. dixit S. Au-

gust. Multa facere potest homo nolens , credere

autem non potest , nisi volens : ergo myteria fi-

dei non sunt evidenter vera evidentiā strictā

exclusivā omnis etiam stulte formidinis de

opposito. Maior est omnino certa ; nam

intellectus rapitur ab evidentiā obiecti. Mi-

nor etiam est apud Małtrium d. 6. qn. 8. qui Małtr.

hoc diligenter expendit , M. Gonet. d. 6. art. M. Gon.

1. P. Ripald. d. 16. de Fide n. 2. Filgu. l. c. P. Rip.

P. Ovid. 1. 2. tr. 7. contr. 6. n. 39. & apud P. Ovid.

illum P. Suar. d. 8. de Fide fēt. 7. P. Torres p. S. iat.

2. 2. d. 25. dub. 3. P. Molina in Concordia P. Mol.

d. 14. art. 13. & communiter Doctores cum P. Mol.

S. Thomā 2. 2. qn. 2. & 6. immò præcipua s. Tho.

ratio , quā Franc. de Marchia duetus fuit ad

- N. 4. negandum necessariam esse voluntatis determinationem ad credenda fidei mysteria, fuit, quia supposuit ea esse evidenta. Verumtamen hoc certum videtur eam determinationem requiri, quia 19. ex damnatis Iun. XI ab Innoc. XI. erat, *Voluntas non potest efficere, ut assensus sit in se ipso magis firmus, quam meatur pondus rationum*: ergo vera est contradictionis, Voluntas illud facere potest: ergo mysteria non sunt evidenta. Sicut enim nūlius evadit Mathematicus, aut Philosophus, nisi volens, quin omnis notitia veri obcuri a voluntate imperatur; ita cum fidei actus sit notitia veri obscuri, consequenter præquirit actum voluntatis, à quo imperetur, quod voluntatis imperium dicitur pia affectio, vel affectus creditulitas, vel fides affectivæ & ideo S. Aug. lib. de utilitate credendi cap. 11. dixit: *Due persone sunt in religione laudabiles; una eorum, qui eam invenerant; alia eorum, qui studiose inquirunt;* & C. Caet. dixit, *Lumen fidei esse lumen intellectus, ut motus a voluntate; & Trident. s. 6. cap. 6. art. Disponuntur ad ipsam fidem, dum excusat gratia Dei, & adjut. fidem ex anditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, que divinitus revelata, & promissa sunt:* ergo per Tridentinum fidèles per fidem liberare moventur in Deum: ergo non datur evidētia necessitatis ad fidem. Addo, quod cum fides salutaris disponat moraliter per modum meriti congrui, (dico moraliter, nam gratia non exigit disputationem physicam, cum gratia detur etiam in infantibus baptizatis abīque fide actuali) omnis autem actio meritoria ut talis debet esse à voluntate liberā, nam meritum iuricē sumptum presupponit libertatem, consequenter fides falutaris in ratione liberi, & meritorij constituitur per actum liberum voluntatis: sed nullus actus evidens est à voluntate liberā: ergo cum actus fidei sit liber, non est evidens: ergo mysteria nostra fidei non sunt evidenter vera. Plura de fide intellectuā M. Jo. li, & affectivā lege apud Magist. Joan. a S. ann. 3. Thom. d. 3. Gonet. loc. cit. Maffrii loc. cit. Thom. P. Ripald. l. c. P. Amicum d. 10. s. 5. Maffii. Pontium d. 28. & alios passim, convenienter P. Rip. P. Ami. tes in hoc, quod pia affectio requiritur, ut Pontius iūplicat dīfēctum evidētia objec̄ti; quatenus sicut evidētia, ita pia affectio determinat intellectum, ut affientur per fidem, non quidem Prima Veritati, hanc enim evidenter cognoscit; sed Prima Veritati obsecrè revelanti objec̄ta credenda.
- N. 4. Confirmo 1. quia hæc evidētia stricta mysteriorum non est necessaria ad credendum; sicut enim ut teneat obediēre præcepto

Ecclesiæ, aut Regis circa auditionem faci, aut non ferenda arma, satis est mihi, ut sit evidenter credibile existere illud præceptum, ita ut de ejus præcepti existentia non possum prudenter, licet possim stulte dubitare, latius est certitudo moralis, non autem necessaria est evidētia de existentiā præcepti, ut dixi §. 1. Not. 3. ita à pari ut teneat credere revelationem, & mysteria, non est necesse ut evidenter cognoscam illam, & hæc verè existere, sed ita est ut apparet evidenter credibilia, & credenda, ita ut de mysteriorum veritate, & revelationis existentia non possum nisi stulte dubitare.

Confirmo 2. quia sicut credibilitas, & credenditas mysteriorum apparet evidenter, nō possum ne quidem stulte dubitare de eorum credibilitate, & credenditate; ita vice verā, quia possum stulte dubitare de existentiā revelationis, & mysteriorum, sequitur eorum existentiam non apparet evidenter.

Dices 1. quod sicut res fidei, juxta nos, N. sunt evidenter credibiles, & credenda, adhuc tamen totum hoc negari potest à quolibet, qui negare velit; ita etiam licet res fidei a quolibet male affectu negari possint, non sequitur eas non esse evidentes. Sed contra 1. quia credibilitas, & credenditas ab eo tantum negari possunt, qui non habet evidētia, nec ea penetrat, non autem ab eo, qui habet, & penetrat motiva; sed ferè omnes TT. adhuc posita hæc evidētia veritatis ab Adversarijs introducta, dicunt me posse rebus fidei non affentiri, & liberum esse cuique Fideli affentiri, aut non affentiri rebus fidei; ergo licet detur evidētia credibilitatis, non tamen evidētia veritatis mysteriorum. Contra 2. quia ut scitè S. Thom. 2.2. qn. 2. art. 9. ad 2. diverso modo nobis liberum est credere, vel non credere mysteria, ac fit liberum scienti affentiri, vel non affentiri veritati scitæ: licet enim tam credens mysteria, quām sciens rem scitam, fint quod hoc liberi, quatenus uterque liber est applicare animud ad consideranda motiva rei scitæ, & rei creditæ; differunt tamen, quatenus sciens non est liber post confiderationem motivi affentiri, vel non affentiri rei scitæ, quia cognoscitur evidenter connexionem motivi cum re scitæ; suppone enim esse evidenter hanc connexionem, ut certum est; credens autem adhuc post confiderationem motivorum credibilitatis liber est ad affentendum, vel non affentendum, immo ad dissentendum rei creditæ, quia non est evidens connexion corum motivorum cum revelatione, & rebus revelatis: ergo paritas est contra P. Eliz.

Dices

N. 48. Dices 2. verum esse , datâ revelationis evidentiâ , si intellectus procedat scientifice , leu per discursum , cogit ad ascensum rei pro-
relatae , non tamen si per modum fidei pro-
cedat. Sed contra ; quia ubi etiam non est
discursus , intellectus cogitur ad ascensum ab
evidentiâ ; immo etenus discursus cogit ad
ascensum , quatenus datur saltem evidentiâ
illationis , positis talibus præmissis jam præ-
acceptatis , licet non detur evidentiâ mate-
ria : ergo sive fides discurrat , sive non , ad
summum sequitur , quod non detur eviden-
tiâ mysteriorum scientifica , seu per medium
intrinsecum ; non autem quod non detur
evidentiâ mysteriorum fine discursu , seu per
medium extrinsecum , ut latè dixi *T. de Fi-*
de , ubi de evidentiâ in attestante.

N. 49. Dices 3. non esse de ratione evidentiâ mo-
ralis , ut cogat intellectum ad ascensum sine
formidine , excluso voluntatis imperio ; sed
satis , ut sit talis apparentia , que accende
voluntatis imperio trahat ad ascensum sine
formidine. Sed contra ; quia , ut dixi , qua-
estio non erit de re , sed tantum de voce. Non
erit de re , quia Adversarij nobiscum con-
veniunt , quod non detur talis apparentia re-
velationis , qua convincat intellectum ad as-
censum revelationis , ita ut nec stulte posfit
formidare : ergo tota quaestio erit de voce ,
quatenus apparentiam , que non convincit
intellectum , sed relinquit in intellectu po-
tentiam ad stultam formidinem , nos voca-
mus certitudinem moralem; Adversarius au-
tem vocat evidentiam moralem : ergo Ad-
versarius saltem irregulariter loquitur , quia
reccedit à communî ulu loquendi omnium
TT. & ideo ego , ut omnem de voce litem
dirimere , exprestè in conclusione dixi ,
mysteria fidei non esse vera evidentiâ excludente
omnem etiam stultam formidinem de opposito .
seu non ita eſe evidenter vera , et sunt evidenter cre-
dibilita.

N. 50. Dices 4. ad moralem evidentiam satis es-
se , ut talis de revelationis existentia detur ap-
parentia , qualis de existentiâ Romæ ; sed da-
tur , immo maior ; maiora enim sunt motiva
credendi revelationis , quam Romæ existen-
tiam : ergo cùm de existentiâ Romæ detur
evidentiâ moralis , multò magis de existentiâ
revelationis. Sed contra 1. quia vel respectu
eorum , qui Romanum non viderunt , datur
evidentiâ moralis de existentiâ Romæ , vel
non ? Si non datur ; ergo paritas est contra
Advertarium. Si datur ; ergo sicut de ex-
istentiâ Romæ , ne quidem stulte possum
formidare , ita nec de existentiâ revelationis ; sed de hâc possum stulte formidare : er-
go non datur evidentiâ moralis de existentiâ

Tom. I.

revelationis. Contra 2. quia licet comparan- N.
do motiva pro existentiâ Romæ , cum mo-
tivis pro existentiâ revelationis , hec sint
longè maiora , quam illa ; adeoque aequalitate
rei ad rem , seu Arithmetica , maiora sint
fidei , quam Romæ motiva ; attamen si mo-
tiva fidei comparentur cum ipsâ revelatione ,
& mysterijs ; & motiva Romæ cum Româ ,
adeoque aequalitate Geometrica , seu propor-
tionis ad proportionem ; tunc dico maiorem
habere proportionem motiva credibilitatis
Romæ cum Româ , quam motiva credibili-
tatis revelationis cum revelatione : cō modo , quo oculi Noctuae maiorem habent pro-
portionem cum lumine lucerne , quam com-
prehendunt , quam oculi Aquilæ cum sole ,
quem non comprehendunt ; etlo longè maior
lit acies visualis Aquilæ , quam Noctuae : er-
go non est mirum , si motiva Romæ eviden-
ter convincunt Romanum existere , quia hanc
quaestio comprehendunt ; motiva autem fidei
non convincunt existere revelationem , &
mysteria revelata , cūm hæc sint summe ob-
scura , & supernaturalissima , & omnem caput
excedentes ; certum enim est , quod aequalis
authoritas movens ad credendum rem fa-
cilem , non est satis ad difficilem. Contra 3. N.
qui ut rectè C. de Lugo , licet Fidelis pa-
ratus sit potius negare Romam , quam re- 52.
C. de
relationem , hoc oritur ex imperio voluntati-
onis , à quo intellectus captivatur , non ex ob-
jecto convincinge intellectum ad ascensum ;
& ideo cesante imperio incipit intellectus
dubitare de rebus fidei , non de existentiâ
Romæ : ergo maior est apparentia pro Ro-
mâ , quam pro revelatione. Hæc autem maior
apparentia non oritur ex eo , quod motiva
fidei sunt minora , sunt enim maiora , sed
quia minus clarè proponuntur , quam moti-
vum pro Româ. Certum autem est , quod N.
intellectus magis convincitur ad ascensum à 53.
maiori claritate unius motivi , quam ab ob-
scuritate plurium motivorum , ut patet , nam
unum motivum evidenter propositum de-
monstrat conclusionem ; centum motiva
probabiliter proposita non demonstrant ; er-
go optimè dici potest , ut plerique dicunt ,
dari evidentiam moralem de Româ , non de
revelatione ; unde P. Koninck d. 11. de Fi- P. Ko-
de dub. 1. n. 44. & P. Ovied. Contr. 5. de Fi-
de n. 53. aiunt , dici potius debere , dari sci- P. Ovie.
Pontius
cientiam , vel evidentiam , quam fidem de
existentiâ Romæ ; non autem dici potest dari
scientiam de revelatione. Addit Pontius
in Cursu Theologico d. 28. n. 21. ad finem ,
quod si aliqui docti non crederent Romanum
existere , ut plures docti Hæretici , licet
imprudenter negant fidem esse veram , tunc

Ll iij non

non est moraliter evidens Romam existere.

N.
54.

Dices 5. idco facilè negari revelationem, quia revelatio malè viventibus magnum affert incommodum. Sed contra; ergo hæc propositio, *Nostra religio est vera*, non est evidens, quia ejus attingens pendet à pià voluntatis affectione, quâ malè vivens carere vult: fed nullus ascensus pendens immediatè à pio voluntatis affectu est evidens; evidencia enim anteverit voluntatem, & ratione suæ claritatis convincit intellectum: ergo &c.

N.
55.

Secunda conclusio: Datur tamen certitudo moralis de existentiâ, & veritate revelationis, & mysteriorum.

Patet; quia toties datur certitudo moralis de aliquo, quoties intellectus habet adeo grave fundamentum, ut non possit prudenter dubitare de opposito: sed Fideles considerantes motiva credibilitatis habent tale fundamentum, ut non possint prudenter dubitare de opposito, seu de non existentiâ, & non veritate revelationis, & mysteriorum: ergo. Quia autem intellectus non cognoscit evidenter connexionem inter motiva credibilitatis, & existentiam revelationis, ideo non habet evidentiâ, sed tantum certitudinem moralem de existentiâ revelationis.

SECTIO II.

Solvuntur argumenta.

S. I.

Precipuum argumentum.

SUMMARIUM.

Ait P. Eliz. si Deus est providus, religio vera ab omnibus sincerè querentibus debet esse invenibilis; hoc autem esse non potest, nisi omnium credibilissima, n. 56.

Quia Deus non potest omnes homines decipere, n. 57.

Dictum Richardi, ibid.

Quia est evidens aliquam religionem esse necessariam ad salutem, n. 58.

Solutio P. Mauri: rejicitur, n. 59.

Solutio P. Martinez, quia concedat, quia neget, n. 60.

Solutio Nestoriorum à n. 61.

Non est evidens, quod religio vera, nisi sit saluti necessaria, debet esse omnium probabilissima; cur? Ibid.

Non repugnat evidenter, quod homo sit in verâ religione, & quod errat in materia religionis, quomodo, n. 62.

Hac solutio incidit cum priori, n. 63.

Non est quaesito de veritate, sed de evidentiâ veritatis, n. 64.

Omnis propositio licet certissima, si non sit evidens, debet in presenti negari, ibid.

Variae solutiones in idem incident, n. 65.

Religio omnium credibilissima non potest esse ita falsa, ut non contineat veram ad salutem necessariam, n. 66.

Ut salvetur Dei providentia, satis ut religio sit certo moraliter invenibilis, non autem evidenter, n. 67.

Hoc disjunctum est evidens; Religio vera debet esse, vel omnium probabilissima, vel contenta in probabilissima; non hac simplex Religio probabilissima est vera, n. 68.

Aliud est, quod vera, & necessaria esse debet probabilissima, aliud, quod probabilissima debet esse vera, & necessaria, n. 69.

Inventio debet esse, quâ credat, non quâ sciat, ibid.

Non est evidens, quod Deus permittere non possit, ut omnes fallantur, credendo religionem veram, que sit per excessum falsa, n. 70.

Quid necesse ad heresim formalem, n. 71.

Cur Hereticus materialis sit, formalis non sit in verâ religione? n. 72.

Per me est Hereticus, qui opinative tantum assentitur fidei sibi satis proposita. D.D. hoc tuentes, & negantes, n. 73.

Non potest ab Heretico unus articulus credi fide Divinâ, non alter, ibid.

Explico dictum Richardi, n. 74.

Satis ut religio necessaria sit certo moraliter vera, vel si debet esse evidenter vera, satis ut vel sit vera, vel contineat veram, licet si per excessum falsa, n. 75.

Non est evidens omnia motiva esse a Deo, n. 76.

Ecce Achilles Patris Elizalda. Est evidens Deum esse providum: ergo est evidens religionem omnium credibilissimam, p. Eliz. & quæ omnes alias reddit evidenter incredibiles, non posse esse falsam; sed est evidens nostram religionem esse tamè; ergo est evidens non esse falsam; ergo veram. Prima consequentia probatur 1. quia si Deus est providus, dari debet religio vera, per quam homines salvi fiant, eaque debet ab omnibus sincero corde eam querentibus esse invenibilis; sed hæc respectu hominum prudenter operantium esse non potest, nisi omnium credibilissima; tanto enim quis prudenter operatur, quo sequitur id, quod est credibilis, & credendum: ergo est evidens omnium credibilissimam esse veram. Secundo, quia est evidens, quod si Deus est providus, non potest totum genus humanum in materia religionis decipere; sed deciperet, si omnium